

22. OCT. 2019

LUCEAFĂRUL

(Aparține Pinacoteei din București.)

Florentina.

SUMAR:

Kimon Loghi	Ion Scurtu
Depart (poezie)	Oct. Goga
Ștefan-Vodă (poezie)	Șt. O. Iosif
Două firii (novelă)	M. Sadoveanu
Expoziția «Kimon Loghi»	V. Cioflec
Schimb de vești (poezie)	D. Anghel
Premiul «Luceafărului»: IV. <i>Nenea</i>	***
Din popor	I. Popovici
Pribeag (poezie)	Nic. Otavă
Tristia (poezie)	Z. Bârsan
Premiul «Luceafărului»: V. <i>Focul</i>	***
Duioasele tale cuvinte (poezie)	Al. A. Naum
Despărțire (poezii)	A. O. Maior
Premiul «Luceafărului»: VI. <i>Frații</i>	***

22 ilustrațiuni de K. Loghi.

Abonament.

Rugăm pe toți abonații noștri cari nu și-au achitat încă abonamentul, să binevoiască a ni-l trimite pînă la 15 Decembre, cînd va apărea numărul ultim din acest an.

Prețul acestui număr 2 coroană.

Iubire.

KIMON LOGHI.

— Schiță biografică. —

Armin său Român macedonean de neam, pictorul Kimon Loghi este născut în 1871, la Serres, în mijlocul firii romantice a unei țări calde, cu cerul de-un senin limpede ca lacrima, supt farmecul căruia o lume de flori răsare în cele mai vii și mai variate colori. Fiul al unor părinți culti, cu stare și cu trecere, ei înșiși oameni cu pricepere și cu gust pentru frumsețele artei și pentru o viață sufletească înălțată, dînsul avu fericirea să se împărtășiască de o educație îngrijită chiar în sinul familiei și să fie dat pe urmă la învățătură mai înaltă. Trăind în asemenea împrejurări prielnice, hrănit sufletește de minunile selbaticei naturi macedonene, crescut în taîna măreață a munților unde singurătatea și liniștea ca de biserică pătrunde atât de mult temperamentele artistice, — talentul lui se vădi foarte curînd. Era numai un băețel pictorul de ast zî, cînd într'o bună zi se apucă de zugrăvi, așa cum înțelegea el, fintîna din ograda casei părintești, risipind în ciuda unui frate mai mare, zugrăvitor și el, scumpete de acvarele aduse tocmai dela Viena! Copilăria întregă și-o petrecu K. Loghi în acea casă părintească, pe care a prins'o cu atîta dragoste într'un tablou de mai tirziu. Urmă apoi gimnaziul grecesc din Serres, pe unde nu existaî atunci școale romînești. Dar cu vrîsta de 16 ani fu trimis să învețe

carte romînească în țara liberă a neamului nostru, la București. Aici împlini dînsul patru ani de studiu la Școala de bele-arte, reușind să expună și să vîndă mai multe tablouri. La 1894 se

Kimon Loghi.

duse la München, atras de faîma c.țății strălucite a artei europene moderne. Primit, prin concurs, în Academia de pictură, secția lui Gysis, a renumitului pictor grec, dînsul trebui să în-

vețe totul dela 'nceput, spre a-și dobîndi prin muncă și destoinicie acea temelie solidă a tehnicei pe care o posedă astăzi. Mulțimea pinacotecelor, a muzeelor și a expozițiilor uimi și zăpăci o clipă sufletul tînrului; o îndoială de propriile puteri începu să încolțiască într'insul și să-i întunece credința în vocațiunea sa. Totuși învinse repede talentul elementar și K. Loghi sorbi nouă curaj din limpezirea și prefacerea ce se petrecuse în sufletul său. Trecînd în școala vestitului pictor Franz Stuck, această glorie a picturii moderne germane, Loghi reuși a-și atrage luarea aminte și interesul special al marelui măestru, care-l înscrise printre elevii săi. Semestrele de studiu și de muncă trăite supt îngrijirea lui Stuck, desăvîrșiră transformarea și educația artistică a lui Loghi, deschizîndu-i perspectivele largi și luminoase ale unui pictor matur. Inzestrat de natură cu dorul fineții concepției și execuției, iar acum întărit cu energia execuției și cu masivitatea concepției lui Stuck, Loghi avu mulțumirea să i se primească un număr mai mare de lucrări la expoziția anuală a Academiei. După acest succes, trecu în școala de compoziție a măestrului său, unde i se dete un atelier a parte, precum și libertatea deplină a inițiativei în activitatea sa. La 1898, dînsul expuse la München nouă lucrări, printre operele artiștilor secesioniști; una din ele, *Orientală*, aparține acum A. S. R. Principesei Maria a Romîniei. Tot atunci mai expuse o serie de tablouri la *Kunstverein*, apreciate foarte bine de critică. Mai expuse apoi, pe rînd, în Dresda, Basel etc. La 1899 se întoarse în țară și expuse aici, pentru întiașdată, după atîția ani de studiu,

împreună cu floarea pictorilor noștri. Aceasta se făcea în vederea reprezentării picturii romînești la expoziția din Paris. Aici seceră alte succese frumoase pe urma originalității de concepție și a îngrijirii execuției. Un an și jumătate stete dînsul la Paris, lucrînd cu o rîvnă și c'un entuziasm necurmat. La 1901 se întoarse definitiv în Romînia, colaboră cu avînt la întemefarea societății *Tinerimea artistică*, cea mai serioasă asociațiune de acest fel la noi, expuse regulat și mai mult ca oricare la toate expozițiile ei și se impuse drept ceea ce este astăzi: unul din fruntașii picturii noastre moderne. După oarecare vreme, dorul patriei-mume îl porni spre Macedonia, unde printre primejdiile nesiguranței în avere și viață, cutrieră luni de zile văile și munții Armînilor. O parte a roadelor acestei călătorii e depusă într'o serie de *tipuri și costume din Macedonia*, care formează una din atracțiile expoziției sale de acum. Această-i întia sa expoziție *personală* și ea va dovedi, într'un chip unitar, puterea, originalitatea și fecunditatea personalității sale.

Remarcabil și atrăgător ca artist, K. Loghi este ca om tot atît de simpatic și distinis. Fire de poet, dulce și visător, idealist și entuziast, ceea ce se vedește cu vigoare în belșugul fantaziei sale, în varietatea și poezia subiectelor sale, vioiciunea extraordinară a penelului său, — dînsul nu cred să aibă decît prieteni printre aceia cari îl cunosc și îl înțeleg. Mai este, pe lingă toate astea, și un bărbat în floarea vrîstii, frumos și plin de viață, — adevărat fiu drag al Muzelor artei.

Ion Scurtu.

DEPARTE . . .

Mor mute șireaguri de clipe
Și nimeni nu-mi bate la poartă,
Cînd vremea-mi așterne pe suflet
Cenușa ei aspră și moartă.

Vin neguri cu noaptea pe umeri
Și bezna mă'ngîhite năfîngă,
Și viforul vine păgînul,
A viselor aripă să-mi frîngă.

Nu-î rază să-mi mîngăie fruntea,
Încet coborîndu-mi din stele . . .
— Mai străluci-va vreodată
Altaru 'nchinărilor mele ? . . .

Stejarul nădejdirilor multe
Își scutură frunzele moarte,
Căci tu ești atît de frumoasă
Și tu-mi ești atît de departe . . .

Oct. Goga.

ȘTEFAN-VODĂ.

— Fragment. —

Ștefan-Vodă răătăcește
Sîngur-sîngurel prin codrii,
Părășit de lumea 'ntreagă,
Părășit și de noroc.

Pe poteca neumblată
Merge sîngur Voevodul
Și copacii 'n semn de milă
Clatină din vîrfuri triștii.

El, învîns! El, steagul lumii,
Pavăza creștinătății,
Brațul Domnului din ceruri,
Inger al războaelor,

Astăzi trece sînguratec,
Nimenea nu-l împrejoară —
Numai spada, drept tovarăș,
E nedespărțită 'n șold.

Noaptea tăinică școboară
De prin școrburii și din peșteri
Și se 'ntinde în adîncul
Codrului străvechiu și mut.

Cînd și cînd o cîtută sare
Speriată și ș'ascunde;
Ștefanicii n'o bagă 'n seamă,
Gîndul lui ațurea-î dus.

Gîndu-î zboară la oștenii
Lui, căzuți pe cîmpul luptei,
La curtenii lui ce-î falnici
Ce-au căzut pînă la unu,
Suflete mari de viteji . . .

Trist, cu capu 'n pîept, cu fruntea
Încrîștită, dus pe gînduri,
Aștfel trece Voevodul
Pe îngustele poteci,

Și din cînd în cînd o rază
Ce străfulgeră în treacăt
Prin frunzare, însenină
Fața domnului pribeag.

Șt. O. IOSIF.

(Aparține M. S. Reginei Elisabeta.)

Pe prispă.

DOUĂ FIRI.

Un om, trecut prin suferințe mari, mi-a povestit odată multe lucruri interesante. Mi-a vorbit despre munca din ocnă și despre unii din tovarășii de suferință cari aveau suflete deosebite. Mai ales își aducea aminte, cu oarecare plăcere, despre unul, *Mindru*.

— Să vezi — îmi spunea povestitorul —

Glasul răni iar: «Trecu și ziua asta!» și un uriaș cu fruntea mare, cu orbite adânci, în fundul cărora ochii scintelați ca doi licurici, cu nasul ca un plisc de șoim, își făcu loc prin mulțimea tovarășilor mei. Era cu capul mai nalt decât toți.

«Deacuma la cușcă, iar!» — zise el cu minie.

Țărancă.

cum l-am cunoscut după cea dintâi zi de muncă în ocnă.

Cărasem toată ziua bolovanii de sare, din gropi în vagonete, și către seară tremura de trudă toată carnea pe mine, par'că voia să se desprindă de pe oase bucatăciță cu bucatăciță.

Credeam că o să cad în brinci, nu mai puteam, cînd deodată un glas adînc răscoli ca o învăluire de vînt peșterile: «Stați!» Cele din urmă bătăi ale ciocănașilor căzură răzlețe în adîncimi, lumina electrică începu să pilpăie ca o aripă, și prin vîpăile viorii răsăreau la gura tunelului chipurile rase și palide ale ocnașilor.

Nimeni nu răspunse. El adăugă:

«Oare ce mai face Toma?»

— Rău o fi făcînd, Mîndrule, răspunse un bătrîn de lingă mine. O să-l pue în pămînt gherla!» Mîndru încruntă din sprincene. După un răstimp mormăi:

«Nu mai merge. O să intru într'un păcat»,

Buzele rase ale bătrînului se întinseră ntr'un zimbet trist. Zise:

«Ești tin'r, Mîndrule, o să te domolești și tu!

— Fleacuri! gemu uriașul. Voi nu mă cunoașteți!»

Acesta era Mindru; auzisem eu multe de el. Auzisem și de Toma, care sărise la un gardian și zăcea acuma bolnav pe lepezile gherlei. Îmi spusese unii din tovarăși că e frate-de-cruce cu Mindru, tot așa de strașnic la înfățișare și tot așa de voinic.

Mă apropiat de uriaș. Și dintr'odată ochii ni se întiniră. Mă privi lung, apoi mă întrebă cu glas mai domol:

«Tu ești cel nou?»

— Eu sint! răspunsei.

ca niște steluțe, în întunerecul de mormint al tunelului.

Șuerul mașinei tresări iar: gura peșterii se zărea departe ca un geam alburii. Afară, în văzduhul vinăt, țiră o ploaie măruntă și rece de toamnă; ofițerul de serviciu și slujbașii așteptau zgreburiți și morocănoși, în mantalele presărate cu pulbere umedă.

Furăm repede numărați: două sute; apoi porțile se deschiseră și eșirăm în șosea. Cornistul de la avantgardă sună înaintarea con-

Ileana Cosînzeana.

— Hm! se cunoaște că ești om trăit bine.»
Eă zimbii, zimbii și el. Apoi mi se plecă la ureche și-mi șopti:

«Ai ceva bani, de-o cinste?»

— Am.

— Bun. Pari a fi băiat bun. Deseară fac eu să vii la noi; mai stăm de vorbă.»

Se auzi în tunel țipătul ascuțit și prelung al mașinei, apoi se lămurii gîfiiții ei grei. Intra-răm supt podul scund, ne grămădirăm tăcuți în vagonete, mașina țipă iar și porni. Prin întunec trecea un vînt umed și repede, luminile electrice fugeau îndărăt, rămîneau în urmă

voilui și pornirăm prin mîzga lunecoasă, între scînteerile baionetelor.

Cornurile cîntau din cînd în cînd dulce, fără răsunset în ziua mohorită. Și cum mergeam, deodată îmi veniră în minte icoane din trecut, icoane de toamnă, și simții ceva din luminosul *odinoară* adiind în mine, ceva foarte dușos, ceva din copilărie, din tinerețe, ceva din dragostea de care n'am avut parte. Par'că deabia atunci, în ziua aceia urită, îmi dădeam bine seama că nu murisem cu totul.

Nu știu cum, disperare n'am simțit cînd am intrat în *Castel*. Nu simțiam nimic puternic

zguduindu-mă, gândul nu se oprea stăruitor asupra viitorului, cum nu se oprește de pildă în om multă vreme gândul morții. Mergeam așa prin viața chinuită ca prin întunec, n'ășteptam ziua de mină nici cu spaimă, nici cu dezgust. Știam că va veni, și nici n'o doream, ni i nu mă întrebam ce-mi pregătește. Decind sufletul mi se zdrobise, decind îmi ucisesem logodnica pe care o găsisem în brațele omului pe care-l disprețuiam mai mult, — de-atunci, trecut dincolo de granița disperării, prea puțin îmi păsa de viața aceasta. Eram într'o stare de nesimțire, pe care numai o durere supramomenească o poate aduce. Și cu toate acestea suflarea melancolică a toamnei, cărările de foc pe coama pădurilor de pe costșa muntelui, mihnirea adincă a naturii care-și pregătea mormintul somnului, — în ziua aceia îmi zguduiră sufletul amorțit.

Rămăsei oarecum uimit cînd băgai de seamă că se deschid ochii din nou pentru cea ce mă mișcase odată și că un freamăt îmi trece prin suflet, ca o adiere de vînt peste spuza unui jar adormit.

Pentru prima oară mă mai interesa ceva printre ocași: Mindru.

De-bună-seamă că între mine și el nu putea să fie nimic asemănător. El părea o fiară setoasă de libertate, eu eram un om zdrobit, care n'ășteptam absolut nimic. Ori acolo unde eram. ori afară, în lumea liberă, nu era tot atît? Toțuși Mindru era ceva, o curiozitate.

Mă uitam la el, suind pe drumul îngust spre Castel, pe supt zăplazuri ude. O bisericuță se înălța prin umezeală în mijlocul unui pîlc de copăcei rari. În dosul ei, citeva cruci strimbe. Acolo era cimitirul ocașilor. Poate acolo era și locul meu. Convoitul trecu pe-alături. Unii din tovarășii mei se descopereau și-și făceau cruce în tăcere.

La poartă furăm din nou numărați, apoi intraram între zidurile cetății, și porțile, după ce ne înghițiră, se închiseră asupra noastră ca niște făci uriașe.

Seara, după ce regularăm cinstea, intrai în dormitorul lui Mindru și mă așezai între el și moș-Biț.

Fără multă vorbă, uriașul mă întrebă cum s'a

întimplat cazul meu. Și eu i-l spusel foarte simplu. Cum eram profesor într'un orașel, în provincie; cum mă logodisem c'o fată bună și frumoasă, după o dragoste mare despre care se putea scrie un roman întreg; cum în ajunul nunții îmi prinsel logodnica cu o canalie, cum pe dînsul l-am scuipat și l-am dat afară, iar pe dînsa am ucis-o ca pe un pui de găină.

Mindru mă ascultă în tăcere. Apoi zise:

«Și o iubiăi mult pe fată?

— Foarte mult. Dar acum nu mai simt nimic.

— Ciudat! murmură el; mie nu mi-a fost dragă niciodată așa, o femeie. Eu am fost altfel de om, urmă el zimbînd. Și acum nu-ți pare rău?

— Nu știu. Acuma nu mă mai gîndesc la nimic. Nu-mi pare rău după nimic.

— Ești om tare! șopti Mindru. Și eu sînt om tare la suflet».

Nu-i răspunsei. N'ar fi priceput niciodată că o lume se dărîmase în mine și că țaria mea nu mai avea nici o legătură cu viața care cloceea în el.

Un răstimp tăcurăm. Deodată Mindru întrebă pe Moș-Biță:

«Oare ce face Toma?

— Nu știu, Mîndrule, răspunse moșneagul, dar nu l-aș scos din gherlă.

— Poate i-i mai bine...» rosti uriașul pe gînduri.

Cei treizeci de tovarăși ai noștri stăteau întinși pe rogojinele care acopereau de jur împrejur paturile late de scinduri. O lampă împrăștiată de sus o lumină tristă. Prin roata tăiată în mijlocul ușei ferecate, se zărea cînd și cînd profilul palid și visător al santinelei. Pașii sună rar în tăcerea gangului.

Mindru era ghemuit în ungher, lîngă mine; Moș-Biță ședea grecește și puflăia pe gînduri din lulea. Vîntul de toamnă pornise odată cu seara și murmură pe-afară în tăcerea curții goale.

«Poate n'a murit! zise deodată Mindru.

— Cine?, Toma? Da, poate n'a murit!» răspunse pe gînduri moșneagul.

Un ocnaș chel se ridică în capul oaselor. Pe fața lui uscată trecu o licărire ștearsă, un zîmbet amar.

«Mai bine să moară! — șopti el. Mai bine să moară, decît să zacă pe piatră. Nimeni nu-l vede, nimeni nu-l aude. Geme și-și așteaptă sfîrșitul... și sfîrșitul nu vine...»

— Dascăle Necula! murmură Mindru, cum crezi? moare?

— Poate l-a strînge Dumnezeu! oțtă bătrînul.

Pe coridor, pasul santinelei conteni, se opri la ușa, și chipul palid se arătă la ferestruică.

«Măi bădiță, zise uriașul domol, nu știi tu ce face Toma? cel care-i la gherlă...»

— Nu știu! răspunse soldatul înnăbușit și

Gavroche.

se trase dela ușa. Pasul lui iar porni prin gang.

După o tăcere scurtă, Mindru grăi:

«Greu de tot. Eu n'ași putea să mor aici, în osîndă și ticăloșie...»

Afară, în noaptea umedă de toamnă, cornul cîntă stîngerea înnăbușit și greu în singurătatea zidurilor.

Glasul uriașului tresări iar:

«Moș-Biță, Toma poate să moară aici, dar eu nu! niciodată! Eu nu pot răbda. M'a răcorit vîntul și m'a încălzit soarele: e păcat să mor aici ca un cîne...»

— Ai să te domolești! mormăi moșneagul. Și noi am cercat și ni-am zbatut la început, dar pe urmă s'a potolit focul!

— ... S'a potolit, da!...» șopti cu durere Dascălul. Apoi se sculă, se cobori greu de pe rogojină în odaie și micșoră lumina lămpii.

Mindru zise încet, cu răutate, pe cînd moșneagul se suia iar pe pat:

«S'a potolit? Fleacuri! la mine nu se poate. Eu sînt altfel de om.»

Uriașul oțtă și se ghemui în colțul lui. Mă alăturai de el. Șoptii:

«Mîndrule, tu te temi de moarte...»

— Nu! gemu uriașul, dar mi-e dragă tare viața.» O bucată de vreme tăcu, apoi începu să-mi istorisească viața lui.

Îmi vorbi despre un om mînios, totdeauna cu ochii crunți și totdeauna clătîniuindu-se. Acela era tatăl lui.

Își aduse aminte de o femeie necăjită care muncea ca o roabă în furnicarul unui târg murdar, și de un copil încăpăținat care a crescut în năcazură, băgat în spaime de tată și bătut totdeauna de mamă. — Deodată, într-o noapte, copilul văzu pe maică-sa moartă într-o baltă de sînge, apoi văzu pe tată-său, cu ochii sîngeroși, zbătîndu-se în brațele unor oameni gălăgioși cari-l legaū cu funii. — Și a rămas singur, ștremgar alungat din poartă în poartă, necăjit și rău, suferind și împietrindu-și inima. Apoi deodată se deschise o zare nemărginită, izbucni o lumină mare, năvăli o undă curată de aer. În mijlocul unor oameni aspri, cari dormeau ziua și lucrau noaptea, la hotarul rusesc, se petrecu tinereța lui. Vîntul se strecura cu un val ușor de murmure, cerul era țintuit cu aur și nemărginirea se întindea în toate părțile. Acolo a trăit, acolo a păcătuit și a dat drumul singelui. Și de-acolo a intrat în ocnă.

Mindru visa, povestindu-mi viața din trecut, și în sufletul lui gemeau înlănuțuitele doruri vechi.

În gang se auzi zgomot de glasuri scurte. Schimbul trecu cu pași îndesați pe dinaintea ușii, o mîna fișii pe lemn, doi ochi se arătară în deschizătură. De departe veni un strigăt melodios de cucuș, pe vîntul nopții. Tirziū. Schimbul al doilea.

Odaia era îmbăcșită de miros greu. Se auzeau oftări și suspine în somn

Stăturăm mult pe gînduri. Într'un tirziū uriașul murmură:

«Oare Toma mai trăiește?»

Sta cu ochii ațintiți și nu putea să doarmă. Asculta par'că glasurile tînguioase ale vîntului care rătăcea ca o ființă vie prin ploafe și întunec, pe supt streșinî vechi, prin ganguri și ateliere goale.

Începu și eu să mă gîndesc la viața mea din trecut, la mama care de mult se odihnea supt pămînt, la lumina nemărginită a tinereții, la dragostea care-mi zdrobise viața.

Iar a-douazi, dimineața, în paraclisul rece fu adus Toma într'un sicriū alb de scînduri. Fu așezat în mijlocul biseruții. Pleoapele cădeaū negre peste o hî. în fundul orbitelor a-dinci Oasele însemnaū colțuri puternice supt pielea arsă de durere. Ședea lung și slab în cutia de brad cu cununa de ceară și cu banul vămilor între degetele deșirate. La strană, în lumina leșietică, Neculai Dascălul murmură pe gînduri rugăciunile morților.

Cînd veni Mindru, repede, speriat, eu, din umbra din fund, știam ce are să se întîmple. Se opri cu ochii arzători, cu sprîncenele încruntate. Se clătina, se trase îndărăt și se răzîmă de pîrete, cu ochii la fața neclintită a lui Toma

Ceva se dărimase par'că în el.

Toată ziua umblă rătăcit prin ocnă, răcini răstît la tovarăși. i amenință cu ciocanul și era în sufletul lui o greutate, un nour, din care trebuia să izbucneasca fulgerul.

Spre seară mă opri și-mi zise:

«Știi tu cine-s eu? apoi începu a ride și mă bătū prietenește pe umăr: La revedere! la revedere! și nu mă uita! și eu sint om tare!»

Se sui cel dintîi în tren și porni în rîndul din frunte în convoiū.

Mie îmi era inima strînsă și așteptam izbucnirea.

Și s'a întîmplat tocmai lucrul de care mă temeam. În dreptul biseruții, cum suiam spre poarta Castelului, uriașul rusesc șireagul și se năpusti în vale, spre Trotuș.

Ce-a fost? — Stai! Jos! la pămînt! Soldații armează, ocașiū inghenunche, cornul zvîrle speriat alarma în vâi și un pilc de soldați sue pe muche. Se aud strigări scurte, apoi o salvă pirie, și-atîi.

Pe Mindru l-au adus ud de apă și de sînge, ciuruit de gloanțe, din valurile Trotușului. Era cu ochii minioși și crunți. L-au pus și pe el într'un sicriū alb de scînduri.

Pe omul acesta n'am putut să-l uit, sfîrși povestitorul meu. Eu am răbdat, am suferit și am scăpat. El n'a putut să sufere. Cite-odată mă întreb: cine-a fost mai tare? Eu socot că el a fost mai tare, cu toate că unii n'ar crede tot așa.»

Mihail Sadoveanu.

In atelier.

EXPOZIȚIA „KIMON LOGHI”.

— București, 5/18 Noembre, 1904. —

Simpaticul Kimon Loghi a deschis în Palatul Ateneului din București o expoziție de tablouri și de acvarele. Este cea mai importantă grupare a sa de pinze, ca o dovadă bine definită de activitatea pictorului. Lucrarea ni se prezintă astăzi mai completă, putem vedea mai bine unele preferințe din suma de caracterizări și de impresiuni momentane, știm, cătră ce anume

subiecte e atras, cari s'nt ideile ce-l preocupă, forma și culoarea în cari trebuie exprimate toate acele sentimente, cind inima bate cu vioiciune, cind ochiul atent și tinăr încearcă să învăluiească în tonuri bogate și calde, ori lucruri reale, ori fantezii. Realitatea pe de-o parte, fantezia pe de alta, sint cele două laturi fundamentale în cari se pot despărți și uni picturile

(Aparține Pinacotecel din București.)

Casa părintească.

lui Loghi. Cine a cetit în copilărie pe Homer, și a colindat pe malurile macedonene după prinzuri întregi, desculț, cu băieții de pescariu, nu-i este iertat, ca la maturitate să nu-și aducă aminte de frumseța și de dulceața acelor timpuri. Iată origina depărtată de unde vin și fan-tezia și culoarea din pinzele lui Loghi. Căci înainte de toate Kimon este colorist, ori cari ar fi lipsurile pe cari i-le-ar putea găsi cineva.— Lumea cea închisă e poate mai frumoasă, pe aceea o poți împopora după bunul tău plac, stăpîn nu-i nimeni în acele ținuturi ale tale și numai dacă ai forța de-a-mi reda și mie aceea viziune a ta, te urmez, — prin noua emoție, ne-așteptată, sufletește sint legat.

text pentru a o folosi aiurea. Vreau să spun, că mai multă atracție simt pentru pictura decorativă a acestui artist. Dragostea pictorului de-a idealiza, nu-l lasă să interpreteze cu stăruință, să scormoniască realitatea de toate zilele. Din cerul lui nu va pica nici odată rouă; copacii lui drepti și eleganți nu-și trag din pământ viața; el le acordă existența numai întru cât nevoie are. Și cu toate acestea, sint neprețuite *Marinele, Din țări calde*, cu piersicii înfloriți supt întinsele ceruri calde, albastre și adinci.

Avem un ritm violent de colorii în *Ultime Raze*; misterioasa poezie melancolică a nopții o simțim în *Noapte de Noembre*, în *Taina nopții*, în *Sara*; o singurătate melodioasă există în acel

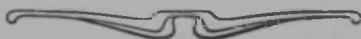
Ultime raze.

Dacă ai puțința de-a-mi înlătura astfel controlul realității, mă las fermecat, mi-e bine să mă port la rîndul meu prin gingașe ori mărețe decoruri picturale, unde, bunăoară, un copac, cerul, fîntîna, portocaliul din apusul soarelui, sint luate numai drept elemente de înțelegere și poate atita tot. Așa: bazmul *Ileana Cosinzeana, Baladă, Efigenia în Taurida*. — Cu chipul acesta ajungi cu timpul să te înstrăinezi de marea natură. Atunci, de-o pildă, nu te mai trudești să obții un efect de peisagiu văzut în realitate, și trăind într'o lume de fantazmagorii, dacă în-timplarea ori dorința te aduc în fața unui moment real, nu mai încerci să surprinzi tot ce este acolo de luat, ci numai părțicica ce-i pre-

Interior grațios și delicat, de o fineță uimitoare care este cea mai desăvîrșită lucrare a sa.

Dar Loghi este și portretist. Numeroasele capete, studiile, schițele în acest senz, și mai ales calitățile de construcție și de ton din portretul *Un Prieten*; viața veselă și oarecum șireată din expresia unui *Drăcușor*; armonia de culoare a femeii în picioare, cu batista la ochi, «*Ezitare*»; aruncătura decizivă de penel din «*Gavroche*»; grija de-a nu strica poziția visătoare a copilei cu «*Floarea la Ureche*» ne fac să-l socotim, cu încredere, ca pe-un portretist de gust, nu sever, ci conștientios, care încearcă, cu nouă podoabe, să desăvîrșască opera de creație a ziditorului acestei lumi.

V. Cioflec.

Ezitare.

SCHIMB DE VEȘTI.

Sosește vintul peste ziduri, sătul de flori de câmp să vadă,
Ce fac stăpînele grădinei, și'n urma lui sclipind în soare,
Un zbor de foi de pretutindeni a prins încet-încet să cadă:
Ca niște vești trimise 'n taină, de pela frați și sorioare.

Se mișcă aerul, și iată, întîi și'ntîi că de-departe
Vin două foi de viorele, vin ca să spuie amîndouă,
Cît timp au dus și cită grije călătorinî pe drum de moarte,
Ca să le-aducă 'n amintire, din vatra lor un strop de rouă.

Dar cade-abia albastra veste și 'n limpezimî acum s'alungă
Un fulg de-omăt zorit din urmă de-aripa unei rîndunele.
Se 'ntrece pasărea cu fulgul, din două care 'ntîi s'ajungă
Să spuie că de-acum pe lume trec lăcrămîtoarele și ele.

Și-abia se lasă fulgul dulce, și 'n loc de-un fulg miî de petale
Zburind spre trandafirî îl chîlămă, să vie toți făr' de zăbavă,
De vor să treacă sub ghirlande și pe supt arcurî triumfale,
Acum cît sint în floare rugul și măcieșîl de dumbravă.

Și vin pe urma lor grămadă, vin fel-de-fel nenumărate . . .
Tot cîmpul cu chilimurî scumpe, risipa 'ntreag'a tineretîi,
O primăvară toată vine în curcubele fărîmate
Să spuie 'nfrîngerile morții și biruințele vieții.

Iar florile uîmite-atuncea, de-atîta dor încet se'nclină,
Și la un semn ce-l face crinul, ca printr'un farmec fiecare
Își scutură pe vînt o foale — și vintul pleacă din grădină,
Cum a venit, plin de murmururî și de solîi miroitoare.

D. Anghel.

PREMIUL „LUCEAFĂRULUI“.

IV.

Nenea.

Trăsura mergea încet, cu scîrțituri de pedecă,
pe coasta dinspre Bucium a Dealului mare

Tovarășul meu de drum, un bătrîn venerabil,
își întorcea capul din cînd în cînd înapoi, își
înceția fruntea, ca și cînd ar evoca o amintire
ștearsă, apoi murmura din vreme în vreme cu-
vinte neînțelese.

Eû îl priveam cu coada ochiului, căci mare
respect și mare dragoste aveam pentru el și
bine chibzuîam orice scoteam din gură în
fața lui. Ales îmi era groază să-i scriu. Căci
bătrînul, etimologist pe moarte pe viață, umplea
coale întregi, în răspunsul lui, cu lecții de eti-
mologie. Cînd l-am întîlnit mai întîi, eram în
gară la Teiuș. Așteptam cu un păhar de bere
înaintea mea, să iaû trenul spre Alba-Iulia și

mă pomenesc cu bătrînul la masa mea. După
înfățișare părea a fi un tip minunat de popă ro-
mînesc.

Comandă un păhar de apă, apoi se întoarce
deodată spre mine:

— Da tu cine ești, mă?

Mă ridic cunviincios și mă prezint.

— Da, da, știu pe moșu-to și pe tată-to,
dar pe mine cunoști-mă?

— Sînteți domnul . . .

— Ce domnul, mă, să nu-mi mai zici do-
mnul că te și lovesc cu păharul ăsta în cap.
Nu știi tu că Romîniî toți is frați? Zi-mi nene,
dacă tocmai vrei, dar domnule să nu-mi mai
zici cît trăești!

Bătrînul striga în gura mare trîntind păharul
și publicul din restaurant, în mare parte străin, se
uîta cu ochi muștrători spre mine, convins fiind, că
mare supărare a trebuit să-i pricinuesc bătrînului.

Eram foarte incurcat și nu știam cum să-mî
cer scuze.

Portretul d-nei A. W.

— Noa, rămii cu D-zeu, nepoate, să știi cum să-mi zici de altădată.

Acum, că l-am întâlnit a doua oară, când urcai în trăsura poștei, îl salutați cu:

— Bună ziua, nene!

— Fii sănătos, nepoate, hai șezi aci lângă mine.

Soarele coborâsă spre asfințit; trecuserăm serpentinele Dealului-mare, fără a schimba o vorbă.

Nenea părea adâncit în gânduri, din cînd în cînd gesticula și murmură cuvinte neînțelese.

Mă pierdusem pe gânduri și eu. Cînd sint la drum îmi place să vorbesc puțin, să închid așa ochii pe jumătate... și lucrurile ce mă împrejmuesc defilează dinaintea mea, în cadența ritmică a trăsuri, sau a locomotivei. Mă gîndesc, fără să știu anume la ce și visez cu ochii deschiși.

— Hei nepoate, nu-mi place că treci prin locurile estea ca țiganul prin rați, suspină Nenea. Ști-vă dracul, nu mai sînteți cum eram pe vremea noastră.

Stam cu bună luare aminte să nu pierd nici o vorbă din ce-mi zicea. Îmi era să nu-l supăr. Cu toate acestea Nenea izbucni:

— Mă, știi tu cum o zis D-zeu cătră Moise? Desleagă-ți opincile, că loc sfînt este.

— Știu că doar în Istoria lui Barițiu...

— Nu Barițiu, adevă și el, dar nu din cărți se învață estea, mă, ci să le auzi gură cu gură, dela aceia, cari au fost acolo, și abia au scăpat cu fălcile citove... Heeei!...

Și bătrînul supt impulsul viu al amintirilor mă

înleastă de braț și mă scutură de-mi clănțănesc dinții în gură.

— Îs bătrîn, nepoate, mai bătrîn decît moșu-to, dar la o adevă nu mă dau pe tine, nici pe cei de seama ta! Ce știi voi? Ce știi voi, mă? Să bateți cărțile și crișmile, să umblați după rochii, să vă puneți țicări și să umblați cu nasu pe sus și să rideți de noi? Spune ce ați făcut dacă sînteți așa învățați? Spune-mi cum i zice la vaea asta?

Mă uit încurcat și zic:

— D'apoi Valea Cerbului, nene.

— Bine, bine că a Cerbului, dar știi tu ce-o fost aici la patru-zeci și opt? Ai cetit în Barițiu? El o fost mai cătră oraș, da eu am fost aici! Aici, mă, cu cămașa descheiată la grumaz, cu pieptul gol, de ne fluerau gloanțele pe la ureche și numai ce ne pomeneam lungiți lângă roatele tunurilor, cari goniau în fugă pe moarte pe viață dinspre oraș. Hei, nepoate dragă, ean uită-te aci.

Și nenea își sufucă mîneca și-și descheie cămașa la grumaz. Pe pieptul lui păros se vede destul de lămurit urma unei cicatrice.

— Cînd ne învirteam mai la largul nostru cu lăncile între fugarii cari o luaseră pe poteca ce duce la După-piatră, numai ce mă pomenesc, că mă ustură ceva în umărul stîng... dau înainte... mă împedec și mă rostogolesc grămadă. Măi, nepoate, știi tu cum îi aceea cînd moare omul? Vouă vi frică de moarte. Noi eram din altă pănură. Am mai avut atîta putere să pun mîna să văd, dacă mi-e în buzunarul vestii pistolul. Îl purtam cu mine, să nu ajung în mîna lor viu... Apoi am avut așa o ușurare cînd îi vedeam cum fug și cum mă rostogolesc între ai noștri, lângă Todoruța Floarii, lângă Vasile Groza și lângă bietul Ionel Vlăduț, care mușca cu dinții țarina de coalea, de pe marginea părăului.

— De-acolea mă, tocmai pe unde trecem, și tu stai gură-căscată și te uști la stele!...

Bătrînul făcu un gest de minie și se întrerupse bruscu o înjurătură ce o șopti în barbă.

Tăcere.

Soarele scăpătase după mușea dealului. În amurgul de sară, vedeam, ca într'o apoteoză îndepărtată, pe Nenea întinerit cu cincizeci de ani, plin de sînge răsturnat pe spate lângă Vasile Groza și lângă Todoruța Floarii și lângă Vlăduț și lângă alți mulți, acărora nume nu sint scrise în cartea aceasta...

Deodată îmi trece ceva prin minte:

— Moșule, că de Vlăduț am cetit...

— Nu-i acela, nepoate dragă. Glasul bătrînului se schimbă. Eruția de mai nainte îl obosise. Icoanele i apăruseră prea de aproape, și îl osteniseră că o lumină prea de tot intensivă. Acum și le evoca mai cu greu, ca din

adâncuri întunecoase, și-i apăreau abia contururi.

— Vlăduț ăsta o fost hocman la o baie... Ce mai prietini eram, Doamne sfinte... Cînd m'am dezmetecit din slăbire, vorba cea dintîi mi-a fost să întreb de el... Nu știa nimeni ce s'a ales. Înzădar le spuneam, că a căzut alături de mine, că l-am văzut zvircolindu-se în singe, nimeni nu știa ce s'a ales de el... Pină mai anii trecuți era aci o cruce de piatră *Lui* i-a fost ridicat-o popa Groza, lui și la ceialalți, cari aū căzut cu el...

Zice-că acum is zece ani, cînd aū reparat podu de coala din jos, aū dat de niște oase de morți împrăstiate. Nu știaū dobitocii de lucrători să le pună de o parte, să ni le dea nouă, să le îngropăm cinstit cu ceialalți creștini, că doar creștini aū fost și ei. Acolo, între ciolanele acele aruncate e și tidva lui, ași cunoaște-o și astăzi, de-ași vedea-o... acolo... cu fiarele din pădure, cu brazii...

Bătrînul își mușcă buzele, glasul i tremura. Vedeam eū bine că i se inecă graiul, și-i era rușine să nu-l văd plîngînd.

Era și obosit de tot.

Ce mult ași fi dorit să-l mai văd izbucnînd în înjurături la adresa generației de astăzi, în graiul lui viguros de proroc întîrziat.

O boare răcoroasă adia dinspre Cerbu. Căruța înainta mai repede; povirnișul scăpatase.

Nenea obosit de atita vorbă și de atîtea amintiri ațipise, clătîindu-se după tactul căruții Zimbă prin vis, borborosînd vorbe neînțelese.

... Și de pe potecile părăielor tănuite, seara trimitea cete de umbre inarmate cu sulii și cu săcuri și cu coase, cari coboriaū tăcute înspre căruța noastră, făcînd semn prietenos

Frumoasa Aleniand.

din mîni lui Nenea, care zimbă prin vis de bucuria revederii.

Și Nenea dormia...

Pădurea fremeta mulcom glasuri de tulnic năbușite se auziau par'că din depărtări enorme ca din o lume de visuri, aripi de duhuri îmi atingeau fața cu atingerea lor umedă.

Eū stam ghemuit în colțul căruții și abia îndrăzneam să clipecesc din ochi.

Și Nenea dormia, zimbînd fericit supt pălăria lui veche și unsuroasă, ghemuit în pardesiul lui ros, pe care se clătina decorația de aur, în tactul căruții...

DIN POPOR.

Cînd e omul necăjit
Se cunoaște pe pășit,
Că pășește mînunțel
Și necazu-i după el.

Frunză verde stă pe baltă,
Bine mî-o fost mie-odată;
S'o sucit frunza pe tău
S'o'ntors binele în rău.

(Culese de d-l Iosif Popovici.)

PRIBEAG.

Pfînge-o mîerlă 'ntr'o răchită
La răscrucî în Dealu-Mare...
Suîe 'n pas domol răzorul
Un voînic pe murg călare...

Jos în smalț de soare-apune
Turla satului străluce,
Sapă murgul și nechîză
Și 'nspre vale vrea s'apuce...

Se înalță 'n șea voînicul,
Vede-o casă 'ntre poiene
Și cu mîneca cămeșîi
Zvînt'o lacrimă din gene...

Într'o clipă strînge frîul
Și-l îndreaptă 'n altă parte,
Dîrz pleoapele-șî închide...
— «Du-mă murgule departe!...»

Sfîrmînd zghîabul cu potcoava,
Drumului s'așterne murgul.
Prește plopî cu frunza rară
Cade 'nlăcrimat amurgul...

NIC. OTAVĂ.

TRISTIA.

S'a scuturat atîtea frunze, de cînd mî-ai înflorit tu mie,
Atîta pulbere de floare pe șesuri largî s'a risipî,
Ș'a cîrduit norod de pasări pornind spre zarea albăstrie
Și-atîtea stele călătoare s'a fîrîmat în infinit...

S'a prăpădit potop de lacrimi pe lumea asta dragă nouă,
Și-atîția fulgi frumoși murit-ău, pămîntul cînd l-au sărutat,
S'a ridicat de-atunci în soare atîția stropî curați de rouă
Și-atîtea cîntece duîoase s'a stîns plîngînd pe înserat...

Și te mai mirî că staî pe gînduri,visînd alătura de tine!
Știi eu?... Poate jelesc în taîna atîtea frunze duse 'n zbor...
Sau poate mă gîndesc la clipa, cînd nu vor mai fi zări senine,
Cînd vei pleca și tu departe, urmînd cărarea tuturor...

Z. BĂRSAN.

PREMIUL „LUCEAFĂRULUI“.

V.

Focul.

— Doamne apără și păzește și pe dujman!... Să nu mai mă lase Dumnezeu să ajung așa zile; să văd așa năpastă...

Oftind din adincul inimii, moș Anghel își rupe vorba. Apoi, sbicindu-și ochii, urmează cu glasul înmuțat:

— Fusesem în căraușie la oraș; că eu, cu zilele mele bătrine, atîta mai pot. Toderăș, feciorul meu, acum își făcea slujba de rezervist de «lăcrămație», — că numai pe el îl am; sint bătrîn și vădov... Dumnezeu s'o odihnească pe Parascheva...

Făcu o pauză, ca și cînd și-ar orîndui gîndurile.

— Ne mai lipsea focul! — reîncepu el. Nu ne era destulă încercare anul cel rău, cum n'am mai pomenit, eu, om bătrîn!... Doamne!... Poate că Dumnezeu a vrut să ne încerce credința... Cum îți spun, pătulul era gol; griu la noi nu se face; porumbul, nici de nutreț nu mai era. Tuleele pe cîmp staîu ca niște bețișoare uscate, — de ne gîndeam cu groază: Ce o să ne facem? Pășunea arsă; vitele ca vai de ele... Valea mică urîță, turbure... Și-apoi foc!... Nu era destul pîrjol pe săracii de noi?... Și stăpînirea cere bir, gura mălai, vitele nutreț...

— Dar... urmă moș Anghel mișcînd din cap cu amărăciune, fost-aș semne prevestitoare!...

— De cînd veniră printre noi — urmă el, cu vioiciune — niște străini, cari vorbesc cu vorbe aliene, multe rele început-au să se pornească; și mergem din rău în tot mai rău!.. Numai că ne pomenirăm că fac în creerii munților niște casărmi și toată ziua hurdacă p'acolo la mașini, carl se învîrtesc singure și fac un tărăboi, de zici: Ce-o mai fi și asta?...

Și pornesc pe niște sirme vagoanele în sus și înjos, la deal și la vale... Și numai de-odată valea se tulbură, vine mică și murdară... vitele n'o mai beau, morile nu mai au apă!...

— Ce nu ne-au luat? — spune el — Cît nu ne-au prăpădit?... Duhuri din iaduri scoase!... Străini, străini!...

— Rău ne pedepsește Dumnezeu — reluă vorba, după o pauză — că de-atuncia de bine nu s'a mai pomenit în satul nostru... Ni-a murit popa, Dumnezeu să-l ierte pe popa Saia, care ni-a fost și dascăl; și n'am mai căpătat popă, — că cine să-l plătească? — cînd aur nu mai e îngăduit să se spele din Vale, în cîmp soarele prăjește ce-i verde, iar din pădure nici la ciuperci să nu 'ndrăznești să te atingi, — și lupul ne incunjură satul, căci nu mai găsește oi și vițe!... Iac'asa eram, cînd cu focul. — Doamne, apără și păzește!

Moș Anghel se încruntă p'că cuprins de un fior; iar după-ce și șterge fruntea de sudori zice:

— Cum spun, mă întorceam dela oraș. Fusesem în căraușie. Era vremea lucrului. În sat nu era țipenie de bărbat. Cîteva femei bătrine, cu copilașii mititei, păzeau căminurile. Oamenii erau la lucru pe unde puteau... Și era o căldură, o arșiță, cum n'a mai fost și nu mai este... Și-mi ziceam în gînd, — pă-

Floarea la urechte.

Romanță veche.

catele mele! — cum de nu se aprinde pământul? Măcar să ne potopească Dumnezeu cu totul! Pe pământul nostru s'a făcut domn străinul; iarbă nu-i; popușoiul s'a uscat cînd a fost de-o schiopă; pădurea ne umbrește numai sărăcia... Ce, Doamne, vei avea de gînd cu noi, de ne pedepsești așa?... Și astăzi mă frămînt, că greu am păcătuit cu gîndul, gîndind așa...

Figura bătrînului se contractă convulziv. Dar o resemnare i cuprinsese pe dată fața și tăcu.

Aerul era par'că asficsiat de căldura dogoritoare. Nicî o boare de răcoare nu altera atmosfera incremenită în arșiță. Soarele din înălțimea a cincî suliiți privea la pământul incremenit în aerul greoiu, amenințînd cu focul său omoritor, ca și cînd încă n'ar fi distrus totul...

Satul era cenușă; locul satului un pustiu. Stam tăcuți.

Îmi vin în minte — ruinele Cartaginei...

Dar acolo forța a distrus orgoliul... Aici dezastrul a distrus un cuib al neamului meu!...

— Par'că m'aprindeam de căldură, căluțul bietul, era numai spume — reincepu moș Anghel. Șacuma-i cald; dar atunci... Pîetritele crăpau și se făeau nisip... Cum spun, sosesc acasă, desprînd calul — biet căluțul meu! (Și bătrînul lăcrimă.) Il duc în grajd, îl șterg de sudorî, îl leg și-i

trag din pod niște paie; atîta nu-treț mai aveam... Tocmai mă potigneam să-i togmesc culcușul, cînd deodată, într'o clipire, aud un bubuit ca de viscol, troznituri ca de trescuri și țipete ca din gura șarpelui... Mă reped din grajd spre vecinul Tudosie... «Ajutor! Foc!» strigăte de femei și vaete de copii... cînd colo: Numai o flacăra casa din vecini și venea un potop de flăcări... apucase și în casa noastră... Mă reped... mă îneacă fumul... dau înapoi... Sbierete... focul se 'ncinge... casa e gata... Îmi perdusem capul! Mă reped la grajd... Și căluțul... căluțul... sărmănelul sforăia... și nu vrea să se miște... trag de căpăstru, de geaba... mă 'necă fumul... abia scap cu viața... staî năuc în ogradă și focul se 'ncinge, se 'ncinge și merge, și merge, ca vîntul, pe șirul acareturilor... Doamne, căci ne-ai pedepsit!...

Bătrînul începu să plîngă și printre sughiturî ofta:

— Biet căluțul meu, atîta îmi mai rămăsese, mingăere și de cîștig...

— Nu poți să-ți dai cu gîndul — reluă el vorba dela o vreme — ce e focul! Doamne, că de-aceea s'a pus și în cărțile sfinte: «Și ne păzește pe noi de foc și de apă»; și i joară la cătănie: «prin foc și prin apă»... Dar să nu te lase Dumnezeu să ajungi așa pacoste!... Cum îți spun, nu mai știaî de mine; și satul era pustiu de oameni... numai slăbănogii... Dar să fi și fost? Cine se poate pune în calea popoului de foc?... Se întinsese un viscol, așa, din senin; și nicî focul Gheenei mai năpraznic!... Bubuitul de vilvătaie mergea ca un șarpe de foc năzdrăvan, cu gura căscată, peste șirul de case, inghițînd rînd pe rînd tot ce-i venea în cale... Și din spinare i se lăsa șarpelui înfocat ca o coamă vineție fumul, ce ducea în vînt un miros greu de paie, dînd vîntului tot ce avusese și agonisise un sat întreg... «Doamne, nu ne lăsa, — că se potopește pământul!»... Ne rugam lui Dumnezeu în genunchi, părăsiți, lăsați în voia nenorocirii... Dar nu conțenea șarpele turbat!... Iată-î!... Și-a încestat colții în sfînta biserică!... Doamne!... Doamne...

Moș Anghel își acoperi fața cu minile.

De pe capul lui se rătărsară cîteva fire de plete albe ngălbenite, podoaba unei frunți îmbătrînite în cîinste, acoperînd minile-i crăpate de muncă.

Idiia.

Intr'un tîrziu moşneagul reluă firul povestirii
îmbicsite de amare reflexiuni:

— Străinătatea asta, care vrea să ne dezbrace
de tot ce e al nostru . . . asta ni-a trimis urgia,
însoţită fiind cu iadul; căci altfel . . . cum
s'atingea de casa lui Dumnezeu? . . .

Cu glasul obosit şi rar mal zise bătrînul:
— Urgie! . . . Urgie! . . . Şi cînd s'au întors
oamenii dela lucru, era o vreme ca şi-acum . . .

Şi biserica . . . scrum . . . Unde ne vom mai
închina şi ruga lui Dumnezeu? . . . Clopotele,
— aramă topită . . . Şi satul, — cum îl vezi:
scrum. — Doamne, iartă-ne păcatele noastre! . . .

Era pe 'nsărate. In jur cenuşă şi pustiū. Din
cîteva frunzării întocmite grămadă, se aud din
cînd în cînd tînguirî de femei şi copii, urmărite
de şuşuitul sfios al vâlceleî aproape secate.

Soarele scăpăta după dealurile din zare,
între raze roş-aprinse: E focul mistuitor, —
focul dătător de viaţă . . .

Te 'nfioară mistuitorul pămîntului, — te
mîngăie şi mintuieşte eterna lumină . . .

E atîta durere în lume! . . .

Doamne, Necunoscute sint tăinele întocmi-
rilor tale!

DUIOASELE TALE CUVINTE.

*Dutoasele tale cuvinte
Fac inima mea să tresară,
Ca 'n vis să-şi aducă ominte
De clipele de-odinoară.*

*De dorul atunci se cuprinde
În noaptea c a caldă de lună,
Cînd cerul de st le s'aprinde
Şi 'n vale cînd şipotul sună.*

*Te-oştept să apari tu din crînguri,
Să-ţi leşi înspre mine privirea . . .
Prin codru ducîndu-ne singuri
Pricpe-vei ce e iubirea?*

*Zadarnic te-oştept. Ci izvorul
Povestea elernă şi-o cîntă . . .
Cu dînsul mereū îmi plîng dorul
În noaptea feerică, sfîntă.*

Iaş.

Alexandru A. Naum.

Despărțire.

I.

Mă duc, mă duc și voi rămînești . . .

Amarul inima-mi cuprinde

Și-un dor vrăjmaș fără măsură

În sufletul flacăra-mi aprinde.

Mă duc, mă duc și cine știe

De ne-om mai revedeia n' curînd,

Căci vînt de loamnă duce frunza

Și-a mele vise rînd, pe rînd . . .

Mă arde-a inimii văpaie

Și trupul-mi zgribură de frig . . .

Mă duc, mă duc și nu mă-și duce

Și de durere-ași vrea să strig.

Florica.

II.

Copil drăgălaș, mă răpune

Curala și sfința la jale

Multa durere e scrisă

În lacrima genelor tale.

Alteargă-mi la sîn și mă strînge

Cît poți, copilăse sglobiū,

Și zi-mi să mă'nțorc mai degrabă

Căci fără de min' î-e pustiū.

Măi dă-mi încodat' ochisorii

Să-ți șterg a pleoapelor rouă,

Călăul cu limba de-aramă

Și-mi frînge inima n' două.

A. O. Maior.

Poarta țarinei.

Atelierul pictorului.

PREMIUL LUCEAFĂRULUI.

VI.
Frații.

Și... nu mai venea...

Stetea Mărin ciobanul pe colțișorul cea de stîncă acoperit de mușchiu și-și lăsa privirile printr'o spărtură de pădure să-î rătăcească departe pe întinsul poenii, pe care vedeai cu ochii cum se destramă umbra gonită de lumina zilei, ce prindea să s'aprindă 'n răsărit. Cu un picior ce-î atirna în aer, rezimat în măclucă, cu zechea ce sta să-i cadă de pe un umăr, cu căciula dată pe ceafă stetea de par'că l-ar fi trăznit D-zeu acolo.

Și nu mai venea... nu-î mai venea tovarășul. Și cu ce dor îl aștepta Mărin!...

Oile pășteau liniștite mai la o parte pe coastă și cele dintîi raze care se desprindeau din zare le zvîntau apa de pe lină și le făceau să semene cu niște bulgări de argint. Un cîine le păzea și cum stetea după o buturugă i se vedea numai capul. Celalalt cîine, Osman, ședea la picioarele lui Mărin privindu-și stăpînul cu multă luare aminte.

Pasările începură să se trezească, frunzele prinseră să se miște și un freamăt dulce și

tainic, venit par'că din alte lumi trezea pădurea din somn. Din cînd în cînd c'te-un chiot venit de departe se înălța și se spărgea în pacea seninului.

Mărin stetea nemișcat cu ochii duși departe pe poiană. Gîndurile lui erau în sat; de-ar fi venit cineva să-î fure turma nici n'ar fi băgat-o de seamă.

Deodată el se ridică în picioare voios și făcu semn cu căciula în aer. Dinspre poiana veni un chiot lung. Era Ioan, tovarășul lui, care se întorcea din sat, dela horă.

Portret.

Așa se rinduseră ei. În fiecare duminică se ducea câte unul. Cel care rămânea cu turma aștepta Lunea dimineața pe colțișorul cea de stincă, fiindcă numai de-aici se putea vedea pe poiană, departe prin gaura cea de pădure. Cel care venea era zărit de-aici decind apuca să iasă de sub cotitura muntelui.

Și cum vă spuseli, Mărin se invesele ca prin minune. Începu să vorbească cu oile și-i dădu un picior lui Osman. Că nu știu cum, par'că îi era necaz că nu se scoală și el cind vede că vine Ioan cu veștile.

Nici n'asteptă să-l vadă bine, îl simți după troznetul vreascurilor și Mărin îl și agrăi:

«He mă, da mult stătuși frățioare.»

Ioan îi răspunse de departe:

«Mă fură somnul, tovarășe, mă fură tocmai dinspre ziuă!»

Cinii cum îi auziră glasul o tuliră de vale.

Cît ai număra pînă la o sută, Ioan eși de după un copac, voinic, cu căciula trasă pe-o ureche și cu fața veselă.

«Hai noroc!

— Și sănătate . . . și bine-ai venit mă! He, cum ți-a mers? Ai dus-o bine, fire-ai al dracului. Hai?

— Măi Mărine, uite ce-i; a fost o horă. mă, știi ca la Paști, zău așa. S'o fi văzut pe Ileana, mă, că se uita lumea la ea ca la o icoană! Avea o ie nouă de nouă și numai fluturi de-ți lua vederile ca ălea din povești. Nu știu cum, dar cînd o vedeam jucînd cu alții, mă și bucuram, dar par' că mă și sfirșiam dela inimă și apoi avea, mă, niște obraji . . . și avea . . .

— Da vino mai aproape, îl întrerupse Mărin. Ce-ai înțepenit acolo!?»

Ioan rămăsese mai la vale, și-i dădea mereu din gură. Cîinii stetau voioși în fața lui, par' că ascultau și ei.

«Da vino în coa . . .»

Ioan, sprijinindu-se în măciucă prinse să urce tăcut. Deodată se opri:

«Măi Mărine, dacă n'oi avea parte de Ileana să știi că-mi trîntesc una cu măciuca asta uite ici . . . Și-și lipi măciuca de frunte.

— Prost mai ești, mă Ioane. Adecă de ce să n'ai parte, mă?

— De, așa vine vorba. Zic și eu . . .» și prinse să urce înainte.

După ce-și strinseră minile Ioan se lăsă pe colțișorul de stincă, suflă odată din gură, își dădu căciula pe ceafă și se uită zimbînd la tovarășu său.

«Așa zău, prinse vorba Mărin, a fost o petrecanie ca măi ba» — și s'ar fi pornit el iară pe vorbă, de n'ar fi văzut că Mărin rămîne dus pe gînduri. Tăcu și se plecă să-și lege nojița

dela opincă pe care în grabă nu putuse să și-o lege bine la plecare.

Cînd se ridică avea un aer șiret pe toată fața. Se uită la Mărin care stetea cu ochiul în pămînt și zise . . .

«Ei, lasă, știu eu . . . Vreai să-ți spun ceva de Mărinca.»

Mărin începu să suridă, și se apropie de Ioan, așezîndu-se lingă el.

«Astă, șiret cum era, făcu o față acră și urmă:

«Apoi de, măi Mărine, știu și eu . . . poate așa ți-o fi scris ție, mă Ți-o fi scris să-ți aduc tocmai eu vești triste, mă.»

Mărin căscă ochii și-l privi cu gura căscată.

«Vești rele, Mărine . . . vezi că așa o fi vrînd D-zău cu tine.

— Ce tot spui tu, mă? ingînă Mărin îngrozit.

— Apoi uite cum, și uite cum . . . încurcă Ion vorba, trîndu-se să ticluască minciuna.

— Stai să-ți spuie dela început, stai . . . Uite cum a fost . . . Cătră seară, cînd se spârgea

hora, numai ce mă pomenesc cu Măriuca, —

știu cum e ea — că mă trage de mină și-mi spune . . .

Imi spune mă, că degeaba . . . degeaba măi umbli, că să-ți iai gîndu, că nu se poate . . .

că nu vă potriviți și . . . și . . . ce dracu mi-a măi spus? . . . A! că n'are să te ia pe tine ni.I moartă. Și știi de ce?

Știi . . . Stai să-ți spuie . . .»

Ioan îl apucă pe Mărin de gît și-i șopti ceva la ureche.

Mărin îl privi lung și ochii lui păreau două fulgeri. Deodată se ridică și zise mai ușurat:

«la fugi de-acolo, mă, că doar nu i-a furat D-zău mințile! . . .»

— Crede mă Mărine!

— Pe Petrea? . . . Să-l ia pe Petrea?

— Pe Petrea zău!

— He, he . . . oftă Mărin scărpinîndu-se în creștetul capului . . .

l se întunecase fața ficiorului, de par'că îmbătrînise cu nu știu cîți ani și rămase cu capul în pămînt ridicînd din cînd în cînd din umeri. Dela o vreme începu să vorbiască singur.

»Da cum se poate . . . Doar duminică vorbiu cu ea . . . și . . . cum ne-am despărțit de bine!

. . . Da ce i-o fi căsunat, mă? ce i-am făcut eu să se schimbe așa?»

Și rămase pe gînduri cu ochii umezi și cu sufletul prăpădit.

Hoțul de Ioan rîdea pe sînt mustață. Ușurel se sculă de pe colțul de stincă și se apropie de urechea lui Mărin strigînd:

»Sănătate, mă, sănătate ți-a trimis și dor dela inimă! Da ți-o făcu, hai? Ha ha ha! . . ., Și tu crezi . . . m'ai crezut, hai?

Da cum o să te lase Măriuca pentru schiopul ăla de Petru?

Da prost măi ești, mă . . . zău prost, drept să ți-o spuie . . .

sănătate-ți trimite, mă, și . . . uite ici.»

Ioan alergă la traistă, o desfăcu și scoase din ea 12 ouă și-o bucată de slănină învalită într-o gazetă.

»Ți-le-a trimis ea, mă, ea, și mi-a spus să te duci sănătos duminică.

— Da bine, afurisitele, ce-mi tot îndrugai tu, mă?« zise Mărin vesel și dădu un pumn lui Ioan de se strîmbă de spinare. Apoi îi apucă capul în brațe și-l sărută cu dragoste.

Amîndoi erau veseli acum.

Așa o duceau de ani de zile . . . ca frații. Se necăjeau dacă puteau, dar așa ca copiii. Șiretul de Ioan era totdeauna mai tare în d'ale păcalelii și de citeori nu-l zăpăcise pe Mărin cu fel de fel de comedii.

Își lungiră zechile jos pe iarba nezvintată încă, se tolăniră amîndoi și dăi cu vorba. De cite n'au vorbit! de toate. . . de ei, de Ileana, de Măriuca, de viața lor, de ce-o să fie. . . și de cite și mai cite.

Soarele se ridicase pe cer mindru și curat. Pasărele cîntau voioase, ceața se risipia văzînd cu ochii și turma se depărtase risipită printre copaci, de păreau niște bureți mari crescuți ca din mila lui Dumnezeu.

Încet-încet guralivul de Ioan prinse să mai rălăscă din vorbă și pe nesimțite îl fură somnul. Era ostenit omul, ostenit de joc, de drum și de farmecul aducerilor aminte.

Mărin îl lăsă să se odihnească și după ce stătu citva timp îmbătat de chipul dragei lui și de dorul duminicii ce-o să vie, porni leneș înspre turmă. O ocoli odată de-o mai strîns și-apoi reveni lingă tovarășul său, frate scump de bucurii și de necazuri.

Aici dădu cu ochii de bucată de gazetă în care fusese învăluită slăcina și-o întinse pe genunchi de-o mai descreți și începu să citească așa cum știa el, silabă cu silabă, cit învățase și el în cei doi ani de școală, dela dascălu Ioan.

Și citea și bolborosia singur.

O rază de soare furișată printre frunze venea și cădea tocmai pe rîndurile în cari vorbea de necazurile și de nevoile neamului nostru. Ioan citea. . . dar citea ca să-i treacă din vreme.

*

Se făcea ziuă. Era o vreme rece și posomorită și cerul încărcat de nori era greu de stetea să cadă. Tunetele s'alungau în văzduh și se spărgeau în depărtarea zărilor. Pădurea era tristă, copacii mohoriți și frunzele de pe ei păreau mai grele, se coboriseră norii pînă la briul muntelui. Oile adăpostite într-o vale, se viriseră una într'alta înfiorate.

«Ce faci Mărine, întrebă somnoros Ioan. Te mai duci, ori nu te mai duci?»

Era duminica lui Mărin să coboare în sat

să-și vadă pe Măriuca și să-i aducă vești lui Ioan dela Ileana lui.

«Mă duc, măi, a bună sama, cum n'o să mă duc?! Poate are să se limpezească vremea mai înspre amează.

— Apoi dacă-i așa, uite ce-i; mină tu turma colo pe coasta Ciinelui că ești pînă atunci cobor să adun niște bureți să-i duci Ilenei din partea mea.

— Bine, da să nu stai mult, auzi!

— Viu acuș, răspunse Ioan. . . Știi, n'ași vrea să te duci cu mina goală.

— Hida hai!»

Mărin porni turma încet-încet, în vremea ce Ioan se perdu în pădure cu cinele după el.

Leneș în urma oilor, triste și ele par'că, mergea Mărin îngîndurat. Dar erau gînduri duioase cari îi frămîntau sufletul, gînduri de fericire. În curînd are să-și vadă pe Măriuca cea cu ochii albaștrii și cu părul ca mătasa. Are să joace cu ea, să-i vorbiască și să-și spue tot dorul ce l-a frămîntat de două săptămîni. Și mergea desmierdîndu-și chipul dragei lui, pe care-l vedea mereu înainte. Din cînd în cînd șite-un durduț puternic îl făcea să se opriască și să-și facă cruce.

Norii se svîrcoliau pe cer, cuprinși par' că de cine știe ce chinuri. O vijelie puternică răscolia pădurea și producea un vuet lung . . . care venea, trecea și se pierdea în pustul văilor adînci.

Copacii se îndoiau la suflarea vîntului ca iarba, se ridicau și iar se îndoiau scuturîndu-și apa de pe frunze, și frîngîndu-li-se crengile. Era un urlet care cutremura codrul și-ți părea că zguduie munții din temelie.

Mărin pe coasta Ciinelui se adăposti supt o muchie de piatră, dar cînd era așa să se așeze, un tunet năpraznic se sparse aproape de el și în momentul acela, văzu pe Ioan răzimat de un copac în față.

— Veniși mă? prinse să îngine Mărin.

Se frecă apoi la ochi și cînd se uită mai bine, văzu că nu era nimeni. l-se păruse.

În momentul acela zări pe Ioan răzimat de alt copac mai departe, dar cînd să se uite bine nu mai era și-l văzu apoi mai încolo de un alt copac spriginit, și tot așa, pînă nu-l mai văzu de loc. Rămase înlemnit, privind cu ochii înfiorați înainte. Se frecă apoi la frunte, se uită iar și ridică din umeri. Par' că-i înghietase sufletul. Așa ceva nu mai pățise el niciodată.

Rămase apoi cu sufletul pe departe, nici el nu știa pe unde. Toate îi treceau prin cap dar nu se gîndia la nimic lămurit. Dorul de Măriuca, ciuda că nu mai vine Ioan, vraja dragei lui, amestecate la un loc, îl aruncau într-o stare de vis, pe care n'o mai avusese. Și-a stat așa o bucată de vreme.

Deodată nu știu cum i se păru că vede cum alunecă printre frunze și printre crengi un fulg mare de zăpadă. Îl vedea cum cade legînîndu-se, dar cînd să se uite mai bine, fulgul ajunsese la pămînt și se topi de par' că nici n'ar fi fost. Și iar îl văzu pe Ioan înaintea lui răzimat de copac.

Se ridică necăjit, se scutură odată din tot trupul. Își facu sfînta cruce.

Ioan nu mai venea.

Furtuna se mai potolise. Ploaia încetase și norii se porniră înspre unghiul munților dinspre miază noapte. Soarele se vedea puțin cum se lupta cu colbul de nori ce rămăsese în urmă.

Și nu mai venea Ioan...

Pe Mărin îl apucase o ciudă de nu-și găsea loc. Umbla de colo-colo ca un smintit. Își trîntea căciula pe ceafă, își strîngea zechea, striga cu oile, înjura cîinele și ce nu făcea... știți ca omul necăjit.

Deodată se opri. Îi trăzni prin cap că hoțul ăla de Ioan i-a tras și de astădată o păcăleală. S'a dus el în sat la horă. Că du-te tu cu turma, că nu știu ce, că bureți, că să nu te duci cu mîna goală... și a tras păcăleala. Ei, al dracului hoț!

În timpul acesta iacă și Osman... singur.

Cînd l-a văzut l-a și luat:

«Unde-i Ioan, mă zbîrlitule?» și îndirjit cum era, gata să-l croiască pe Osman cu măciuca. Da cîinele «hîm» «hîm» morăia și se uita la el cu ochii triști...

«Unde-i, mă, firea-l de ris cu el cu tot!... Unde-i?»

Și cîinele «hîm», «hîm»...

«Uiu! mă!... Ioane, mă!... Ioaoaoane...» și glasul se ducea și venea iar înapoi... «Ioane, mă!... Ioane!»

Și cîinele se porni să urla și urla... urla a pustiu și-a jale.

Cerul se limpezise. Stropii de apă alunecau de pe frunze și pasările începură să cînte. O mîerlă cînta dulce mai la deal și glasul ei par'că-l vedea cum străluce în lumina soarelui. Pe sus, pe de-asupra piscului se roteau doi vulturi somnoroși, par'că alunecau prin aer.

«Uiu, mă! Ioaoane mă!...» și glasul se ducea și venea iar înapoi... «Ioane, mă!...»

«S'a dus la horă... nici vorbă că s'a dus...» bolborosia Mărin cercînd să caute vre-o deschizătură de frunziș ca să se uite pe poiana din vale. Dar de ce nu mi-a spus? Dacă ar fi fost să aibă treabă să-mi fi spus: Uite, mă Mărine, lasă să mă duc tot eu azi, că uite ce-l și uite cum... c'apoi te las și eu pe tine să te duci în două dumineci de-arîndul. Iac'ășa socoteala gata.. L-ași fi lăsat, zău l-ași fi lăsat!... Dar el nu, nu... Că bureți, că cutare... apoi se face asta?»

Și-l înjura în gînd Mărin, îl înjura... și-apoi iar se întorcea tot el... și-l ierta. Își aducea aminte de-atiția ani trăiți laolaltă și-l ierta... Și-apoi Mărin era un suflet bun și-l ierta... «O fi avut omul treabă... și asta-i...»

Și frămîntat de gînduri a dus-o Mărin pînă de cătră amează. A mai strigat el, a mai înjurat cîinele, ba l-a și tras una cu măciuca lui Osman că prea urla într'una și-apoi a stat așa... ca pe foc.

Dela o vreme și-a pornit turma înspre poiana miresei și i a dat drumul să pască pe coasta ce se pierdea în valea pietroasă. El și-o scos fluerul din șerpar și s'a pus să cînte să-și mai potolească dorul; și se făcea o potecă pe-acolo și a pornit așa cîntînd pe potecă. Și s'a dus ultiat...

La o cotitură — se făcea un povorniș la stînga — numai ce văzu pe Osman stînd nemîșcat. Cîinele cum îl zări alergă la el lătrînd. Dar ochii lui Mărin rămaseră fixați la locul unde stătuse cîinele. Lîngă un stejar gros c'o ramură frîntă văzu pe Ioan în picioare... Se opri. Credea că i se pare, cum i se mai păruse și mai înainte. Mai făcu cițiva pași. Era Ioan răzimat de trunchiul copacului... cu capul în pămînt și ascuns pe jumătate într'un tufiș. Ioan era...

«Da bine, mă, firea-i al dracului... D'apoi d'ăștia-mi ești? Să mă lași pe mine să aștept așa?... ba nu zău!... N'auzi, mă?... Ce, te faci în chipul dracului!»

Și văzînd că Ioan tace și rămîne pe loc: «Lă mișcă-te de-acolo, mă, ți-ajungă cu gluma... ia vino'n coa...! bureți, hai? Îți bați joc de mine drace!... Da mișcă-te, mă! n'auzi?»

Și Mărin înainta mereu bolborosînd: «Comedios... comedios... dar pînă la o vreme... Ioane... n'auzi?» — și porni spre el gîndindu-se: «Am să-l înhăț de plete, să mă pomeniască.»

Dar cînd ajunsese la cițiva pași și-și ridică capul, rămîne ca de piatră. Se scutură tremurînd din tot trupul și cade grămadă la pămînt. Se scoală și-o ia la fugă ca un scos din fire, și fuge... și țipă... și rîde. Trece prin mijlocul turmei, o împrăștie și o ia apoi la vale ca un bolovan, ce s'ar fi rostogolit de pe virfură... Și-aleargă... și hohoteste... și se pierde pe poiana ce ducea înspre sat... Înnebunise.

Osman, zbîrlitul, cu ochii triști, singur rămase să privegheze pe Ioan, negrit de focul trăznetului.

Redacția și Administrația:

IV. STR., ZÖLDFÄ, 7.

Tipografia «Poporul Român» Budapesta, strada Amazon nr. 6—8

PROPRIETATEA ȘI EDITURA REDACȚIEI. **Sef.-red.:** ALEXANDRU CIURA. **Red.-resp.:** OCTAVIAN GOGA

ANTICARIAT